

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

Po pošti stane mesečno
3 K 20 v

Uredništvo in upravni-
štvo: Schmidererjeva u-
lica št. 5.
Telefon 3/VI.

Izhaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.

Letnik 1.

Maribor, dne 19. decembra 1918.

Štev. 23.

Socialna načela narodnega gospodarstva.*

Vsi znani kažejo, da se bo dosedanji individualistični gospodarski sistem moral umakniti v marsikaterih točkah socializiranju narodnega gospodarstva. V tem pravcu se bode razvijalo svetovno gospodarstvo. Gospodarske dobrine so integralen del narodnega obstanka in narod kot politična suverena oblast bo dekretiral, da se morajo obrniti njemu v prid.

V soglasju z novim svetovnim naziranjem morata postati sledeči socialni načeli geslo narodnega gospodarstva:

I. Brezpremoženjsko prebivalstvo, ki živi od zaslužka svojih rok, mora biti preskrbljeno z najnujnejšimi življenjskimi potrebščinami.

II. Telesno krepko, duševno razvito ter gospodarski podprto prebivalstvo, ki bo zmožno intenzivno izrabljati prirodne darove, bo najvišji smoter našega narodnega gospodarstva. Vsakdo mora imeti priliko, da udeleži vse svoje telesne in duševne moči.

Zadnja leta vojske je vladala lakota med dobro polovico našega naroda. A tudi pred vojsko ni imelo 15% našega prebivalstva dovolj dohodkov, da bi si preskrbelo dovolj kruha ter zadostilo drugim nujnim življenjskim potrebam. Avstrijska politika pred vojsko je bila nesocialna, kar izhaja iz dejstva, da se je v prid madžarskim veleposestnikom postavila carina za najnujnejše ljudske potrebščine, to je za žito, vsled česar se je podražil kruh za 4 do 5 vinarjev. Naše načelo pa mora biti: vsakdanja za ljudsko prehrano važna živila ter druge neobhodne ljudske potrebščine morajo biti kar najbolj po ceni.

Kruh, krumpir, riž in zabela, preprosta obleka in obutev, perilo ter kurjava mora biti tako po ceni, da si jih lahko nabavi v dovoljni meri tudi ona skupina prebivalstva, ki stoji socialno najnižje. Niti carina, niti davek ne smeta obremeniti teh predmetov, nasprotno se mora podpirati njih uvoz. Ti predmeti ne smejo pri nas biti dražji, kakor na svetovnem trgu. Železniški in drugi transportni tarifi morajo biti za te predmete nizki. Da ne nastane preveč stroškov pri prekupčevanju, bo treba kolikor možno izločiti prekupčevalstvo. Konzumenti se morajo približati producentom.

Živila in drugo konzumno blago, ki služijo več ali manj udobnosti življenja, se morajo obremeniti z davščino. Za te predmete se mora predpisati visoka carina ter visok užitekni

* Iz knjige M. Brezigarjeve: Osnutki slov. narodnega gospodarstva, str. 24. dalje.

davek. Tudi transportni tarifi morajo biti visoki. Zakonodajnim potom bo treba omejiti konzum zganja.

Vporaba luksurioznega blaga se mora kolikor možno omejiti. Ista sredstva kakor glede luksurioznih živil se morajo tudi tukaj uporabljati. Vrhu tega bo treba podpirati izvoz teh predmetov.

Produkcija in izvoz dragih živil se morata podpirati. Tudi za te predmete bo treba predpisati carino in zmerno davke, njih izvoz pa podpirati.

Krvava justica.

(Dalje.)

Da se bodo prav razumela ta naša odkritja, moramo pojasniti, da je postavljen pri vojaških sodiščih poseben takozvani komandant — nejurist, ki je imel pravico sodbo potrditi ali zavreči, nikdar pa ne pravice, izreči sam smrtno obsodbo. Smrtna kazen je bila izključena, ako je na razpravi le en član sodišča bil proti taki obsodbi in se je potem izreklo, da se sodi obtoženec v rednem postopanju. Pač pa je imel komandant pravico, oprostilno sodbo zavreči in odrediti novo razpravo pred drugimi sodniki, ki pa nikdar niso mogli več izreči smrtne sodbe.

Pa so se izgovarjali nekateri teh krvolokov, da so vezani na svojo prisego in višje povelje. Prvi izgovor kakor drugi je navadna lopovščina. Na kaj pa so prisegli ti ljudje? Pač na to, da bodo izvrševali postavo in dali zakonu veljavo! — in zdaj vprašamo: Kedaj je še veljala povse nekaznjiva opazka »Srbi imajo prav« in naj jo razlagamo še tako neugodno za obtoženca. — po zakonu za hudodelstvo veleizdaje? Od kedaj pa je veljalo po zakonu nedolžno vprašanje, »ali cesar črni kruh je« za žaljenje Veličanstva? In ali ni načelo »in dubio mitius« (to je: »v dvomu veljaj milejše«) najsvetejša in vrhovna postava za vsakega sodnika, ki jo mora imeti zapisano v svojem srcu? In še posebej v slučaju smrtne obsodbe, za katero predpisuje celo strogi zakon sam soglasnost! Specijelno povelje za posebne slučaje sploh ni nikdar izšlo, pač pa se je pritiskalo na sodnike, da ne smejo poznati obzirnosti in da bodo klicani radi neopravičenih prostorkov na odgovor. In zdaj vprašamo: kateri vojak in še bolj kateri avditor ne pozna prvega dela vojaškega opravilnika, v katerem stoji postavna določba, da noben vojak ni dolžan izvršiti povelja, ako isto vsebuje kak zločin, da se mora celo vpreti takem povelju? Lopovščina je torej tudi sklicevanje na vojaški opravilnik. Oba, zakon in vojaški opravilnik sta pravičnemu avditorju naravnost nareka a, da izreče v takih slučajih svoj »ne«!

In zdaj pogledjmo, kaj se je moglo zgoditi

avditorju, ki je bil toliko plemenit in možat, da je izrekel svoj »ne« in s tem rešil nedolžno življenje! Nič drugega kakor da bi ga bil pristojni komandant prestavil k divizijskemu sodišču na fronto. Ni ga torej opravičila, ki bi moglo vsaj navidezno le količkaj opravičiti postopanje teh krvolokov in lopovov, — lopova lahko imenujemo vsakega, ki bi jih skušal zagovarjati. Kajti vsako opravičevanje le kaže, da bi bil opravičevalec v danem položaju ravnil tako, — kakor one zveri! Riziko pravičnega avditorja je bilo le žrtvovanje svoje komoditete in nemilost predpostavljenega — torej prava sklede leče!

Bilo je torej tudi za grozovlade Friderika in drugih nadvojvod avditorju, ki je bil plemenitega srca, podana možnost, da se ni omadeževal s krvjo nedolžnih žrtev radi takih malenkostij, kakor je n. pr. žaljenje Veličanstva in radi klica »Živela Srbija« ter ni tiral takih veleizdajalcev na morišče, — samo če je hotel in ni bil — zverina!

Zato pogledjmo, kako je tudi pod Boublikovo grozovlado ravnal avditor, stotnik F., ki je imel toliko poguma in srca izreči, da si ne bo nikdar obremenil svoje vesti le z eno samo smrtno obsodbo, in naj se postavita Boublik in Landwehr na glavo!

Naj ne ostanejo javnosti prikriti sledeči slučajji, ki so bili poverjeni temu gospodu in ki kažejo, kako je sodil on, ki je imel — srce!

I. V Bohinju je neki Čeh, Vaclav Tyl, govoril javno v gostilni proti svojim bratom Čehom, da je neumno boriti se proti Rusom, ker so isti prijatelji Čehov in jim hočejo vzpostaviti in ustanoviti češko državo. Risal je pri tem na mizi karto ter kazal ljudem, kako mala bo nemška Avstrija in kako velika bo Češka, kako velika bo samostojna Jugoslavija — tovej naravnost grozne stvari za take ljudi, kakor so bili Boublik, Landwehr, Boroevič in njihovi hlapci! Kako resnično prav je imel priprosti Čeh Vaclav Tyl Stotnik F. pa ga ni tiral radi veleizdaje pred preki sod. Smatral je, da je govoril Čeh Tyl vse te skrajno logične in pametne besede vendarle mogoče v neki pijanosti in mu prisodil samo radi vinjenosti pamesečno kazen!

(Konec prih.)

Političen pregled.

Jugoslovansko ministerstvo. Javili smo že listo ministrov. Danes prinašamo po »Glasu Slovenaca, Srba in Hrvata« statističen pregled. Resortnih ministrov je 16, ki tvorijo z ministerskim predsednikom Pašičem in podpredsednikom dr. Korošcem skupaj 18 članov. Med temi so 4 Hrvati (Lukinič, Pribičević, Petričić in dr. Sunarič), 2 Slovenci (Korošec in Kramer), 1 Srb iz bivše Avstro-Ogrske, 1 Mohamedanec, 1 socialni demokrat (Vit. Korač), 1 general (Rašić)

kot vojni minister, in 8 Srbov, pristaši vseli srbskih strank razven soc. demokratov, ki so zastopani že po Hrvatu Vit. Koraču, ki ima skrb za socialno politiko. O tej sestavi piše »Glas« z dne 15. decembra sledeče: S tem niso iskali v prvi vrsti najbolj zmožnih ministrov za poedine resorte; ministerstva so bila tako izbrana, da se strankam in skupinam, plemenom in pokrajinam omogoči upliv v vladi. Šli so za tem, da dobimo ne ravno močno (enotno) vlado, temveč bolj za reprezentativno vlado, namreč tako, ki bode viden dokaz, da ob izvrševanju oblasti v državi sodelujejo vsi deli naroda, brez ozira na plemenske, verske in pokrajinske razlike. Seveda ta vlada ne bo primerena za praktično delo in da kot taka ne bo dolgo obstala, toda za sedanjí moment, ko ustvarjamo temelj države, je potrebna. Če bi bila drugačna, bi imeli še večje težkoče. — Gre torej za to, da Evropa vidi našo edinstvo, kajti nekateri naši prijatelji so že začeli sumiti o naši sposobnosti. O dr. Trumbiću danes ta list drugače sodi kakor pred par dnevi. Danes je zadovoljen z njim, češ njega pozna ves svet kot Jugoslavana, in on se tudi najbolje spozna v razmerju proti Italiji, ve za prijatelje in neprijatelje. Mi priznamo, da bi vse to o dr. Trumbiću kot pravilno veljalo, ako ni, kakor mislimo, podpisal tedanjega londonskega pakta. O tem pa še ni nobene gotovosti. Medtem pa je, kakor znano, Pašić odstopil. Zakaj in čemu, še ne vemo, ugibati pa nečemo. Pašić je že večkrat odstopil, pa je vendarle spet ostal. V par dneh bomo že več vedeli.

Kriza v novem ministrstvu. Iz vesti z Beograda se še vedno ne da razsoditi, kaj je povzročilo nenadno krizo kabineta. Kakoršnje so že bile diference, ki so dovedle do krize, je po današnjih poročilih skoro gotovo, da se objavljena ministrska lista ne bo bistveno spremenila. Rešitev krize se pričakuje za četrtek.

Konferenca o italjanski okupaciji v Belemgradu. 15. t. m. so Ivan Hribar, dr. Čok in Grisogono v begradski kazini poročali o zasedbi Italjanov v Sloveniji, v Trstu, Istri in Dalmaciji. Srbsko občinstvo je pozorno poslušalo. Konferenca je zaključila z resolucijo, da v Beogradu zbrani državljani Jugoslavije protestirajo proti italjanski zasedbi in se zaupajo vladi kralja Petra I., da bode z vso odločnostjo odbil vsako seganje po naši ozemlji.

Stavka v Trbovljah. V Trbovljah je izbruhnila nenadoma popolna stavka v ponedeljek ob 2. popoldne. Vzrok stavki je neredno razdeljevanje živil in deloma obnašanje nekkih krogov, ki bi stvari lahko odpomogli. Rudarji niso dobili bele moke, cene slanini so še vedno bile nad 50 K itd. Rudarji zahtevajo večjo racijo moke, znižanje živilskih cen in še nekaj drugih stvari. Včeraj je bila posebna deputacija pri Narodni vladi v Ljubljani in je zahtevala ureditev teh vprašanj.

Dr. Masaryk o jugoslovanskem vprašanju. Med predsednikom Masarykom in italjanskimi oblastmi v Padovi se vrše pogajanja glede jugoslovanskega vprašanja. Predsednik se je izjavil, da je stališče nove jugoslovanske države zelo težavno, ker Srbija ne more priznati londonskega pakta, sklenjenega med Anglijo, Francijo in Italijo v Londonu 26. aprila 1915, ker se je na teh pogajanjih sklepalo o jugoslovanskem vprašanju, ne da bi bila navzoča Srbija, ki je na tem vprašanju najbolj interesirana. Srbija se drži le svojih rimskih dogovorov, ki so za njo obvezni. Če se uveljavijo londonski dogovori, se mora Srbija obrniti do Wilsona, čigar načela se morajo uveljaviti. Anglija in Francija delujeta z vsemi silami na to, da se Italija od pove svojim, v londonskem paktu ji zagotovjenim pravicam.

Predsednik Masaryk v Italiji. Predsednik dr. Masaryk je došel 17. dec. v Rim, kjer ga je na kolodvoru sprejel sam italjanski kralj Viktor Emanuel. Izkazale so se predsedniku češke republike vse vojaške časti, ki mu gredo. Dr. Masaryk je s svojim spremstvom gost italjanskega kralja.

Med Poljsko in Nemčijo so diplomatski odnošaji prekinjeni.

Osemurni delavnik v Nemški Avstriji. (Dunaj, 17. dec.) V tovarniških, državnih, deželnih in občinskih obratih se je uvedlo osemurno delo.

Položaj v Nemčiji. Položaj v Nemčiji je vedno bolj opasen. Naraščanje protirevolucionarnega gibanja na eni strani in boljševiske propagande na drugi grozita pahnuti Nemčijo v razmere, ki so še slabše kakor v Rusiji. Nihče ne ve, kdo pravzaprav vlada, nihče, koga naj uboga javna varnost je vedno manjša. Poroča se, da bodo nemški delegati na mirovni konferenci prosili, da antantne čete zasedejo Nemčijo v svrhu vzdrževanja mira in reda.

Nemške izgube. Listi priobčujejo statistične podatke o nemških izgubah v vojni. Nemčija je imela 1.600.000 mrtvih in 4.064.000 ranjencev. Pogreša se 2.030.000, v vjetništvu pa je 618.000 mož.

Vojna odškodnina Nemčije. Predsedniku Wilsonu so predložile antantne države svoje odškodninske zahteve proti Nemčiji. Zahtevajo 250 milijard vojne odškodnine.

Ogrska. Obsedno stanje se je proglasilo po celi državi radi vedno bolj se množeh ropov. V Kapošvaru je vojaštvo uprizorilo pogrome na žide, oropalo trgovine in umorilo več ljudi. — Ogrski škofi so sklenili prositi papeža za pomoč Ogrski.

Na portugalskem so začeli stavkati uslužbenci vseh železnic. Poroča se, da se jim pridružijo tudi delavci.

Mariborske novice.

Shod J. D. S. v Mariboru bo v nedeljo 22. decembra ob 10 predpoldne v Narodnem domu. Govorita ljubljanski župan dr. Tavčar in poverjenik za prehrano dr. Vek. Kukovec.

Včerašnja bakljada se ni vršila. Kakor smo izvedeli, vsled povelja g. generala Maister.

Kedaj bodo cene živilom in blagu sploh nižje? Splošno se pričakuje znižanje cen. Vojna je nehala in sklep o miru ni več daleč. Vendar ostajajo cene potrebščinam skoro enake kot pred letom dni, če niso nekatere še višje. Z ozirom na to je Narodna vlada sklenila na predlog poverjenika za socialno skrb Ant. Kristana, da se začne z vso energijo delovati za tem, da se cene znižajo. Na soboto dne 21. t. m. je sklicana v Ljubljano enketeta z dnevnim redom: ureditev blagovnih cen. K tej enketi povabi poverjenstvo za socialno skrb 6 zastopnikov konsumentov, poverjenstvo za trgovino in obrt, šest zastopnikov trgovine in obrt in poverjenstvo za kmetijstvo šest zastopnikov poljedelcev, vinogradnikov in lastnikov gozdov. — Upati je, da se s tem začne nekaj res dobrega za težko preiskušane konsumente.

Tukajšnji magistrat je še vedno v nemških rokah. Pri gospodi na magistratu je samo opazati neka nervoznost. Bržkone se pripravljajo na predajo.

Blatne ulice so v Mariboru, kakor v kaki gorski vasi. Nihče se ne briga za snaženje. Prej so se vedno izgovarjali s pomankanjem ljudi, sedaj menda ta izgovor ne velja več.

Vrednost krone v Švici. Minoli teden je imela naša krona v Švici vrednost 28 centimov. Tako nizko še dosedaj avstrijska krona ni padla.

Opozarjamo občinstvo, da je vsak izvoz blaga in živil iz naše države brez dovoljenja prepovedan. Obratno tudi Nemška Avstrija ne dovoljuje izvoza in se vrši v Lipnici kontrola v vlaku. Neka gospa nam poroča, da so ji vzeli v Lipnici celo otroške igrače, katere je imela seboj za svoje male.

Mariborski nemški trgovci, ki so bili ves čas vojne oproščeni, in so si na ta način ponili žep, med tem ko so slovenski trgovci služili na fronti, so vedno jadikovali, da ni blaga. Sedaj pa naenkrat vidimo v izložbenih oknih polno blaga izza časov pred vojsko. Ker jim je sedaj nemogoče dobiti blago od zunaj, morali so imeti po magacinih skritega. Seveda je blago še presneto drago. Ali bi se ne dalo kontrolirati, kako drago so blago kupili?

Hud sovražnik slovenske zastave je tukajšnji lastnik »dunajskega bazarja« Hwaletz na Grajskem trgu. Kljub temu pa kliče s slovenskimi letaki naše ljudi na svojo božično razstavo. Torej naš denar mu je dober, a naša zastava ga bode v oči.

Tiskarja Mostböcka so v torek popoldne proti kavciji izpustili iz preizkovalnega zapora. Preizkava zaradi veleizdaje se vrši naprej.

Tatovi so udrli v noči na 14. dec. v magacin konzumnega društva in odnesli poveljene svinjine, sladkorja in fižole v vrednosti okoli 3000 K.

Vlom v vilo. V Grubitschewo vilo v Kamnici so v lomili neznani zlikovci in odnesli posteljnine in perila v vrednosti 2500 K.

Karte za sveče se bodo izdajale v soboto 21. dec. samo proti izkazu hišnih list.

Prodaja jabolk. Od petka naprej prodaja tvrčka Himmler jabol a v zabojih. Kilo-gram stane 1 60 K.

Spretnega mizarkega pomočnika iščem, ki ima veselje do cerkvenega dela. Ivan Sojč, kipar, Maribor, Reiserjeva ulica 26. 3—1

Lovski pes se je izgubil v noči od 4. na 5. decembra na vožnji od Špilja do Maribora. Psa je rujavo-tigarske barve in šestinastih dlak ter sliši na ime „Reka“. Kdor jo odda na postaji Pesnici dobi 200 kron nagrade. 3—1

Ugodna prilika! Večja množina slovenskih trakov, finih možkih sraje, več novih močnih vreč je na prodaj. V. Weixl, Maribor, Glavni trg 22.

Razglednice, papir, primerna božična darila. Trgovina IVANKA WEIXL, Maribor, Gosposka ulica 33. 2—1

Postrežnica ozir. dekla se sprejme takoj. Pogoji ugodni. Oglasi se naj v Carneri-jevi ulici 3/4. nastr., Zapčnik. 3—2

Slovensko služkinjo, ki se spozna tudi v kuhinji, iščem za takoj. Magdalenska ulica 17, Regoršek.

A. Vertnik trgovina z mešaním blagom in premogom Sodnijska ulica 17

se priporoča občinstvu.

Zaloga vsakovrstnih oblek za moške in fante v veliki izbiri po zmerni ceni. Točno izdelovanje po meri.

Ignac Božič, krojač, Tegetthoffova cesta št. 34

Urar Franjo Bureš, Tegetthoffova cesta 39 prevzame vsa popravila.